

Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen käytänteet

Anne Tiermas

S2-opettaja

väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto

Miten kohtaat kriisin keskeltä tulevan oppijan -webinaari

24.8.2022

S2-opettajan kelpoisuus

- Perusopetuksen suomi toisena kielenä -aineenopettajan kelpoisuuteen vaaditaan äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan kelpoisuus (A 986/1998 5 §):
 - ylempi korkeakoulututkinto
 - perus- ja aineopinnot (60 op) suomen kielessä
 - perus- ja aineopinnot (60 op) kotimaisessa kirjallisuudessa tai yleisessä kirjallisuustieteessä
 - opettajan pedagogiset opinnot (60 op).
- Luokanopettaja (jolla ei ole aineenopettajan kelpoisuutta) saa kuitenkin opettaa omalle luokalleen sekä toisen opettajan luokalle suomi toisena kielenä -oppiainetta luokanopettajan kelpoisuudella ja virkanimikkeellä.

Toisen kielen oppiminen

- Koulun kielenopetuksen lähtökohta on kielen käyttö eri tilanteissa
 - Kouluarjessa toimiminen (*perussanasto*)
 - Sosiaaliset suhteet (*fraasit*)
- Autenttiset oppimistehtävät ja tilanteet
 - Oppimisympäristö, joka tarjoaa oppimisen resursseja kaikille
 - Eriytetyt tehtävät
- Suomen kielen opiskelun tavoitteet perusopetuksessa
 - Tukea kotoutumista ja pääsyä kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi
 - Suomen kielen ja luku- ja kirjoitustaitojen perustan rakentuminen
 - Vuorovaikutustaitojen kehittäminen
 - Ensin kielitaitoa, vasta sitten kielitietoa
- Opetuksen tulisi vahvistaa luottamusta omiin kykyihin ja rohkaista käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti
- Vahva äidinkielen osaaminen edistää tois(t)en kiel(t)en oppimista

Poimintoja S2-opetussuunnitelmasta

Vuosiluokat 1–2

- T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kärttämiseen
- T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita
- T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen

Vuosiluokat 3–6

- T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat
- T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen
- T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa

Kielitaidon (S2, R2) arviointi

- Kielitaitoa arvioidaan opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti
- Kielitaidon tason arviointia käytetään apuna opetuksen suunnittelussa
- Eurooppalainen viitekehyksen (EVK/ CERF) sovellus kehittyvän kielitaidon arvioinnista:

A	A1 Kehittyvä alkeiskielitaito A2 Kehittyvä peruskielitaito
B	B1 Sujuva peruskielitaito B2 Itsenäinen kielitaito
C	C1 Taitavan kielitaidon perustaso

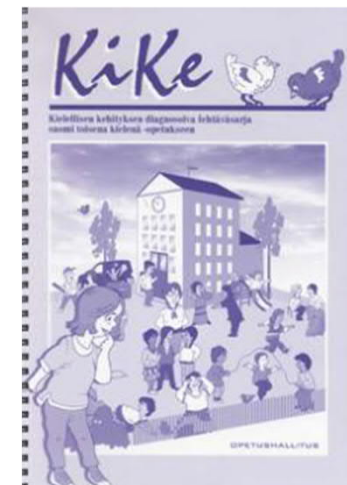
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kehittyvan-kielitaidon-asteikko_suomi-ja-ruotsi-toisena-kielena-ja-kirjallisuus.pdf

	Puheen ymmärtäminen	Puhuminen	Tekstin ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1 kehittyvä alkeiskielitaito	Tunnistaa koulun opetuspuheen virrasta yksittäisiä tuttuja sanoja, mutta sisältöjen oppiminen puheesta on mahdotonta.	Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Osaa nimetä tuttuja asioita ja ilmiöitä.	Pystyy lukemaan ja ymmärtää tuttuihin aihepiireihin ja tuttuun kontekstiin liittyviä sanoja ja lyhyitä lauseita(esim. otsikot, taulutekstit ja kyltit).	Osaa kertoa itsestään ja lähipiiristään muutamien lyhyin lausein. Pystyy nimeämään kirjoittamalla asioita ja ilmiöitä esimerkiksi kuviin.
A2 Kehittyvä peruskielitaito	Tunnistaa opetuspuheesta aihepiirin ja satunnaisia asioita. Tarvitsee ohjausta siitä, mihin asioihin huomio kannattaa kiinnittää.	Pystyy keskustelemaan tutuista aiheista. Tarvitsee puhekumppanin apua keskustelun ylläpitämisessä.	Ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsittelevästä tekstistä satunnaisia asioita. Osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja kontekstista.	Osaa kirjoittaa tekstejä tutuista aiheista, vaikka sisältö ei välttämättä ole vielä kovin monipuolinen. Tarvitsee paljon tukea, malleja ja annettua kieltä kirjoittamisen avuksi.
B1 Sujuva peruskielitaito	Ymmärtää pääajatuksia ja yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa ja vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja.	Kielellinen ilmaisu ei ehkä ole kovin tarkkaa, mutta se häiritsee harvoin vuorovaikutuksen onnistumista.	Pystyy lukemaan silmäillen pitkähköjä tekstejä ja etsimään niistä tietoja suorittaakseen jonkin tehtävän.	Osaa kirjoittaa useamman kappaleen pituisen tekstin, jakaa sisällön kappaleisiin ja käyttää muita tekstejä kirjoittamisen tukena ja apuna.
B2 Itsenäinen peruskielitaito	Pystyy seuraamaan itsenäisesti opetuspuhetta ja ymmärtää siitä pääkohdat ja tärkeät yksityiskohdat.	Osaa ilmaista selkeästi ja täsmällisesti monia kokemukspiiriinsä liittyviä asioita.	Pystyy lukemaan itsenäisesti monenlaisia tekstejä (mm. tietotekstejä ja kaunokirjallisia tekstejä).	Osaa kirjoittaa ikäkaudelle ja luokka-asteelle tyypillisiä fiktiivisiä tekstejä ja muodollisempia asiatekstejä.

Kielitaidon kartoitusmateriaali

- *Lauran päivä* (Laitala, M. 2017)
- *Kike – Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen* (Nissilä, L. 2021)
- Kielipuntari (Opetushallitus 2011, <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kielipuntari>)
- *Suomi hallussa: S2- päättöarvioinnin opas* (Eräniemi, Lumme, Olasvuo-Murtola & Ofacik 2008)
- Suomenopettajat ry: *S2-koe päättöarvioinnin tueksi*

Kielitietoisuus

- Fokus kielessä, opetettavan asian kielilähtöinen tarkastelu
- Eri oppiaineiden kielen opettaminen osana kaikkea oppimista
 - Jokainen opettaja opettaa oman oppiaineensa kielenkäyttötapoja eli tiedonalan kieltä
- Monilukutaito
 - Laaja tekstikäsitys ja multimodaalisuus
- Monikielisyyden tukeminen ja hyödyntäminen oppimisessa
 - Monikielisyyys nähdään oppimisen resurssina ja voimavarana

Kielitietoinen S2-materiaali

- Tähtijengi (dialogikasvatus.fi/tahtijengi)
- Suomen kielen opetusmateriaali alaluokille
- Tavoitteena kielitaidon vahvistaminen ja monikielisyyden arvostaminen
- Huomioi eri kielitaidon tasot, eriytettyjä tehtäviä

Harjoitukset on koodattu symbolein:

- Kirjoitustehtävä
- Väritystehtävä
- Sanastotehtävä
- Luetunymmärtäminen

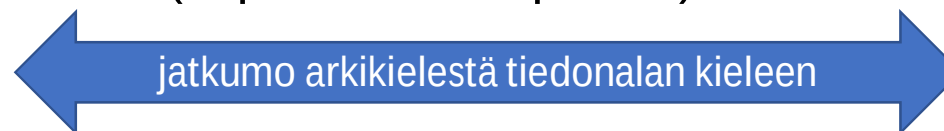

Kuin-ka mon-ta? Kir-joi-ta.

	yk-si		
			
			
			
			

Suomenoppija muiden oppiaineiden tunnilla

- Kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline
- Jokainen koulun aikuinen on kielellinen malli ja opettamansa oppiaineen kielen opettaja
- Jokaisella oppiaineella ja tiedonalalla on oma tapansa käyttää kieltä
 - Sanasto (*paine, pinta-ala, voima*)
 - Rakenteet (*paine on sitä suurempi, mitä syvemmällä vedessä ollaan*)
 - Tekstikäytännöt (esim. matemaattiset kaavat)
- Oppikirjojen tekstit ovat yhdistelmiä tiiviistä ja abstraktista sekä toisaalta kuvailevista ja selittävistä tekstin osista
- Havainnollistaminen, kuvatuki (Papunetin Kuvapankki)

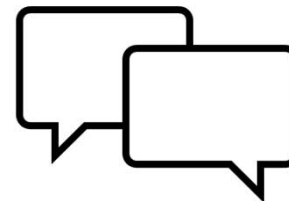
Selkokieltä vai selkeää yleiskieltä?

Selkokieli

- Selkokieli on helppoa suomen kieltä. Selkokieli sopii ihmisille, joille yleiskieli on liian vaikeaa.
- Selkokielessä käytetään helppoja sanoja ja lauseita. Asiat kerrotaan selkeästi.
- Selkokieltä voi kirjoittaa ja puhua selkokielen ohjeiden avulla.
- Selkokieli sopii..
 - jos on oppimisen ja lukemisen vaikeuksia.
 - muistisairaille ja jos on häiriöitä aivojen verenkielossa.
 - jossain tapauksissa myös suomen kielen oppijoille.

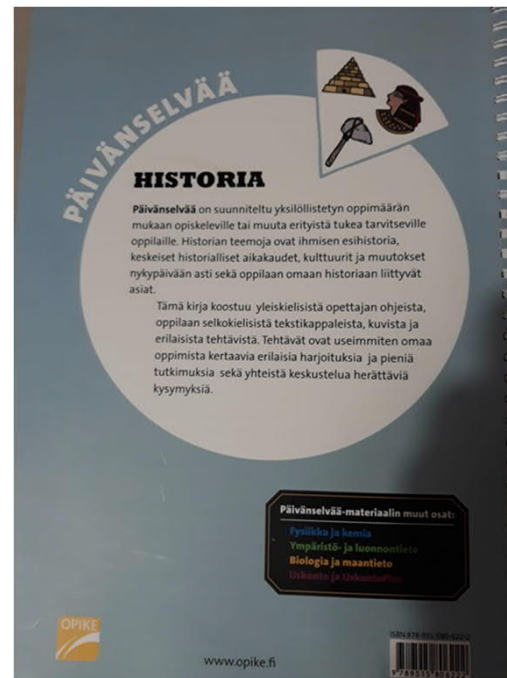
Selkeä yleiskieli

- Yleiskieli sopii oppijoille, joilla ei ole ymmärtämisen vaikeuksia.
- Kielenoppimisen tarjoumia kaikille
- Rikastuttaa ja kehittää kielitaitoa

Selkokielistä opetusmateriaalia

- Päiväselvää -oppimateriaali eri oppiaineisiin (www.opike.fi)

Selkeä puhe

- Käytä selkeää kieltä (ei pelkkää selkokieltä!)
- Vain yksi tärkeä asia yhteen lauseeseen
- Tuttu asia lauseen alkuun ja uusi loppuun
- Toista ja varmista ohjeiden ja käsitteiden ymmärtäminen
- Sanonnat voivat olla vaikeita ymmärtää
- Esitä asioita palastellen ja muista pitää taukoja!
- Hyödynnä oppilaan kiinnostuksen kohteita

Ohjaa kielenopiskelustrategioihin

- Sanavarasto
 - kuvakansio/sanavihko
 - sanojen päättely
- Lukeminen/ kuullun ymmärtäminen
 - Ennakointi: mitä jo tiedät aiheesta?
- Kirjoittaminen/ suullinen tuottaminen
 - Tukisanat tai –kuvat
- Oman äidinkielen hyödyntäminen
 - kääntäjä

Kielestä koppi 2020

(Kielen) opetuksen
rakennustelineet

Yhteenveto

(ensimmäinen, toinen, kolmas...) kieli opitaan käytössä ja vuorovaikutuksessa

kielitaidosta kielitietoon

kielitietoiset strategiat oppimisessa

oppijan vahvuuksien hyödyntäminen

Lähteet

- Alisaari ym. 2020. Kielestä koppi – oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen. Turun yliopisto. <https://sites.utu.fi/minasta-ja-kielesta-kiinni/hanke/kielesta-koppi/>
- Lahti, L., Harju-Autti, R. & Yli-Jokipii, R. (2020). Kielitietoisempaa aineenopettajuutta etsimässä – kielididaktiikkaa kaikkiin oppiaineisiin. Teoksessa R. Hildén & K. Hahl (toim.), Kielididaktiikan katse tulevaisuuteen: Haasteita, mahdollisuuksia ja uusia avauksia kielten opetukseen (s. 31–58). Ainedidaktisia tutkimuksia 17. Helsinki: Suomen ainedidaktinen tutkimusseura.
- OPH 2014: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tiedot>
- OPH: Kehittyvän kielitaidon asteikko, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (tukiaineisto). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kehittyvan-kielitaidon-asteikko_suomi-ja-ruotsi-toisena-kielena-ja-kirjallisuus.pdf
- Rapatti, K. (2015). Kielitietoisuus kieliaineiden opetuksessa. Teoksessa A-K. Mustaparta (toim.), *Kieli koulun ytimessä – näkökulmia kielikasvatukseen* (s. 55–62). Oppaat ja käsikirjat 2015: 15. Helsinki: Opetushallitus
- Satokangas, H. & Tiermas, A. (2021). Mitä muuta tiedonalan kieli on kuin sanastoa? – Kuinka lähestyä tiedonalojen kielioppia. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(6). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2021/mita-muuta-tiedonalan-kieli-on-kuin-sanastoa-kuinka-lahestya-tiedonalojen-kielioppia>
- Piirroskuvat: Papunet Kuvapankki. <https://kuvapankki.papunet.net/>
- Kuvat (diat 1, 3, 4, 15): Anne Tiermas